



B A R N E O M B U D E T

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep

0030 OSLO

Deres ref:	Vår ref:	Saksbeh:	Arkivkode:	Dato:
	06/01187-2	FH	008	19.10.2006

Høring: Forskriftsendringer i forbindelse med endringer i lov om psykisk helsevern og pasientrettighetsloven

Barneombudet viser til høringsbrev av 24. juli i år vedrørende forskriftsendringer i forbindelse med endringer i lov om psykisk helsevern og pasientrettighetsloven. Vi viser også til telefonsamtale med førstekonsulent Odd Bovim som gav oss utsettelse til 24. oktober.

Barneombudet skal i henhold til lov og instruks arbeide for at barns behov, rettigheter og interesser blir tatt tilbørlig hensyn til på alle samfunnsområder. Ombudet skal særlig følge med i at lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt, og at norsk rett samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs konvensjon om barns rettigheter. Barneombudet har følgende å bemerke:

Grenseflater mellom barnevernloven og psykisk helsevernloven

I Barneombudets høring til endringer i psykisk helsevernloven og pasientrettighetsloven tok Ombudet opp at det per i dag er vanskelige grenseflater mellom barnevernloven og psykisk helsevernloven. Dette kan bl.a. resultere i at barn ikke får behandling og hjelp fra rette instans, og at hjelpen gis under uklare juridiske rammer. Ombudet ba myndighetene se nærmere på denne problematikken. Etter det Ombudet kjenner til er ikke dette fulgt opp. Det er i så fall beklagelig. Barneombudet vil igjen benytte anledningen til å oppfordre myndighetene til å se på ansvarsområdene for barnevern og psykisk helsevern og hvordan man bedre kan sikre at barn får rett hjelp fra rett etat.

Skjerming

Barneombudet savner en særskilt drøftelse av bruk av skjerming overfor barn. Det fremgår ikke hvorvidt departementet har innhentet kunnskap om hvordan barn opplever skjerming. Det fremgår heller ikke om departementet har vurdert i hvilken grad skjerming er egnet tiltak overfor barn og hvorvidt reglene som foreslås er hensiktsmessige overfor barn. Det er beklagelig. Barneombudet anmoder departementet om å foreta en slik kartlegging.

Det fremgår av høringsforslaget at skjerming kan tillates av *behandlingsmessige* hensyn og for å ivareta hensynet til *andre* pasienter. Det er imidlertid noe uklart i hvilken grad skjerming også kan benyttes for å avverge fare eller skade *pasienten* påfører seg selv. Det fremgår ikke klart av høringsnotatet om det er tatt et bevisst valg i forhold til om denne typen situasjoner skal kunne gi grunnlag for skjerming. En eventuell avgrensning mot slike tilfeller er heller ikke nærmere begrunnet. I og med at det overfor barn under 16 år ikke er tillatt å benytte mekaniske tvangsmidler eller isolasjon, vil det nettopp kunne tenkes å være situasjoner hvor det kan være aktuelt å benytte skjerming overfor barn for å avverge fare eller skade på pasienten, uten at man nødvendigvis kan si at skjermingen vil ha en behandlingsmessig effekt. Barneombudet ber departementet om å tydeliggjøre at man også i disse situasjonene kan benytte skjerming dersom dette er det beste tiltaket for pasienten.

Kortvarig fastholding

Det er vedtatt endringer i psykisk helsevernloven § 4-8 som innebærer at fastholding regnes som tvangsmiddel med krav til vedtak mv. Barneombudet støtter at fastholding lovreguleres. Barneombudet vil samtidig understreke at hovedfokuset må være på å redusere bruk av tvang og makt overfor barn og ungdom innen det psykiske helsevernet.


Som det fremgår av høringsnotatet kan "holding" være så mangt, fra å bruke fysisk makt for å holde en person i ro til å holde rundt vedkommende for å trøste. Barneombudet er enig i at det ikke er hensiktsmessig å kreve vedtak i alle holdesituasjoner. Det er heller ikke alle holdesituasjoner som vil oppleves som integritetskrenkende. Hvis det er behov for å roe ned barnet, kan det eksempelvis oppleves trygt å bli holdt på et fang. Det er imidlertid Barneombudets inntrykk at barn innen det psykiske helsevernet i mange tilfeller opplever fastholding som krenkende og uforståelige. I prosjektet "Livet under 18", i regi av Barne- og familiedepartementet, Barneombudet og Forum for Barnekonvensjonen i 2003, uttalte barn i psykiatriske avdelinger at de blir mer aggressive når voksne holder dem nede på gulvet eller i senga. I tillegg gjør denne type holdning vondt både i kroppen og følelsene, sier barna i undersøkelsen. Barneombudet mener derfor det er viktig å fokuseres på å få ned denne typen bruk av makt og holding til det absolutte minimum.

Det fremgår av høringsnotatet at fastholding både kan være en naturlig del av omsorgen for pasienten og et ledd i en grensesettingssituasjon. Denne type situasjoner anses etter departementets oppfatning å falle utenfor bestemmelsen. Det er uklart hva departementet sikter til med begrepet "grensesettingssituasjon". Det er på det rene at både foreldre og andre kan gripe inn overfor barnet for å avverge fare. Foreldre og andre voksne må også kunne benytte mild form for fysisk holding og håndledning i en kort periode som ledd i ivaretagelsen og omsorgen for barnet. Slik det fremstilles i høringsnotatet kan det imidlertid synes som at fastholding generelt sett anses å være en akseptabel grensesettingsmetode. Det er uheldig. Barneombudet vil understreke at fysisk makt og fastholding generelt sett ikke bør benyttes som ledd i oppdragelse/grensesetting eller som straff. Dette bør klart fremgå av forskriften.


Høringsnotatet er også noe uklart i forhold til hvilke situasjoner som er tenkt å skulle anses som tvangsmiddel i lovens forstand. Det vises til at høringsnotatet sier at bestemmelsen kun omfatter situasjoner der formålet er å avverge faret og at grensesettingssituasjoner vil falle utenfor. Det er viktig at man ikke legger opp til et system som innebærer at så lenge man klarer å definere holdingen som en del av en grensesettingssituasjon, så vil man slippe å fatte vedtak. Fastholding kan oppleves som integritetskrenkende for barnet, uansett hva som er begrunnelsen for holdingen. Det bør derfor være barnets opplevelse av holdingen, hvor lenge holdingen varer og hvor inngripende tiltaket er for øvrig som er styrende for hvorvidt det skal anses å falle inn under bestemmelsen. Dette bør tydeligere fremgå av forskriften.

Fordi ”holding” kan være så mangt og høringsnotatet heller ikke har en entydig fremstilling av hva dette innebærer i de ulike situasjoner, vil Barneombudet anmode om at det nedsettes retningslinjer for fastholding innen psykisk helsevern for barn og unge.

Med vennlig hilsen



Reidar Hjermann
barneombud



Frøydís Heyerdahl
rådgiver